

a zvrchovaný Boh každú dušu bezhranične miluje a netuži po ničom inom, než aby sa jej mohol dať“.

Sú to slová charakterizujúce Eckhartovo mystické náboženstvo, ktoré sa nie vo všetkom zhodovalo s hlavnými prúdmi kresťanskej ortodoxie.

Po prečítaní vsutku zasvätené napísanej štúdie o živote, diele i dobe Majstra Eckharta je čitateľ pripravený pustiť sa do štúdia vybraných častí diel – ako predchodcov či nasledovníkov Majstra Eckharta, Henricha Susa a Jána Taulera, tak i samotného majstra. Príťažlivosť vybraných častí je podmienená rétorickým štýlom Majstra Eckharta, ale i pozoruhodnou kvalitou prekladu, zladujúceho znalosť stredovekých latinských i nemeckých významov teologicko-filozofických pojmov s jazykovými možnosťami modernej češtiny.

Mária Mičaninová

Doc. PhDr. Mária Mičaninová, CSc.
Katedra filozofie a ekonómie
Právnická fakulta UPSŠ
Kováčska 26
O41 80 Košice
SR

SOCIÁLNE PRAVIDLÁ HRY

JOZEF PIEPER: Základní formy sociálních pravidel hry. OIKOYMENH 1994, 62 s.

V posledných desaťročiach sa tak sociológovia, ako aj predstavitelia sociálnej filozofie problematike *sociálnych pravidiel hry* venovali len málo. Tento fakt mal za následok omyly v chápaní obsahu základných foriem spolužitia a podľa slov autora bol jednou z príčin zrodu tohto zaujímavého a rozsahom nevelkého dielka. Tento traktát je prepracovanou a podstatne skrátanou verziou knihy autora, ktorá vyšla v roku 1931 pod rovnakým názvom.

Základnou tematickou líniou práce J. Piepera je zdôraznenie vzájomného prelínania legitímnych základných foriem spolužitia a odmietnutie romantického preceňovania ktorejkoľvek z nich. Štruktúra traktátu zodpovedá jeho zámeru ukázať vzájomné prepojenie a prekrývanie pravidiel hry jednotlivých foriem spolužitia v konkrétnej sociálnej skutočnosti a to, že žiadna z nich nemôže existovať v „čistej“ podobe.

Za základ jednotlivých foriem združovania pokladá autor trojjedinosť podstaty človeka. Každý človek vo svojej konkrétnej existencii predstavuje niečo všeobecné, niečo,

čo má spoločné s inými ľuďmi – toto „všeobecné“ tvorí podľa autora možnosť pre vznik *spoločenstva*. Súčasne je však každý človek jedincom, ktorý žije svoju oddelenú existenciu, nemôže ju zdieľať s niekým iným – aj napriek tomu, že ho s ostatnými spája mnoho spoločného. Jedinečnosť autor pokladá za kryštalizačné jadro *spoločnosti*. Zároveň je každý človek niečím kvalitatívne zvláštnym, jedinec svoje človečenstvo uskutocňuje jedinečným, neopakovateľným spôsobom. Okolo zvláštnosti ľudí, ktorá núti k vzájomnému dopĺňovaniu a k dovršovaniu spoločného diela, kryštalizuje ako forma združovania *organizácie*.

Fakty zhrnuté do takejto podoby tvoria východiskovú platformu úvah autora o troch základných formách združovania a im zodpovedajúcich pravidlách hry.

Spoločenstvo ako formu spolužitia podľa autora charakterizujú dva základné znaky – vzájomný súhlas a zdôraznenie toho, čo majú spoločné. Človek – člen spoločenstva chce byť k ostatným tak blízko, ako je to len možné. Vo vzájomných vzťahoch neexistuje formálnosť a ceremoniál, volí sa vždy najkratšia cesta od jedného k druhému. Do úzadia ustupuje všetko, čo obmedzuje záujmy jednotlivcov, všetko, čo stojí v ceste bezprostrednosti, je životu v spoločenstve cudzie.

Napriek týmto pozitívnym charakteristikám spoločenstva J. Pieper varuje pred jeho absolutizáciou a pomáha si slovami R. Guardina: „Spoločenstvo bez obmedzení nakoniec zničí samotného človeka strateného v my.“

Najrozsiahlejšia časť tohto traktátu je venovaná problematike spoločnosti a sociálnym pravidlám hry prebiehajúcim v jej rámci. Za konštitutívne prvky spoločenskej družnosti autor považuje také charakteristiky človeka, ako sú jedinečnosť, sebazachovanie, rezervovanosť a odstup, no zároveň stanovuje ďalší dôležitý predpoklad jej konštituovania. Píše o istej sociálnej úrovni jej budúcich členov, pretože spoločnosť je ako forma združovania náročnejšia a predpokladá vyššiu zrelosť vedomia než život v spoločenstve. Ako dôvod autor uvádza fakt, že spoločnosť je v živote jednotlivca i celej kultúry neskorým fenoménom. Pri svojom utváraní požaduje od partnerov zvláštne úsilie a schopnosť odporu proti prirodzenej trieštivosti.

J. Pieper porovnáva zásady sociálnej hry v spoločenstve a v spoločnosti. Kým v prvom prípade sa ľudia snažia mať k sebe čo najbližšie, v spoločenskom styku ide o to, aby sa nik nedostal k druhému príliš blízko. Za vzor spoločenskej družnosti považuje takt – zastaviť sa pred intímnu sférou druhého, nikomu nevnucovať svoje vlastné súkromné záležitosti, ale napriek tomu sa zaujímať o blízkeho a rešpektovať ho v jeho svojbýtnej dôstojnosti.

V radikalizovaní spoločnosti vidí autor zásadné deštruktívne prvky, pretože hrozí vykoreniť jedinca z materskej pôdy života spoločenstva, z pôdy, ktorá jediná poskytuje možnosť zácviaku do formy spoločenského združovania.

Ďalšou formou združovania, ktorej J. Pieper venuje pozornosť a považuje ju za základnú, je organizácia. Charakterizuje ju ako systém, ktorého súčasťou tvoria účinnú jednotu. Orgány, ktoré ju tvoria, sú vo svojich rozdielnych funkciách zamerané na dosiahnutie jedného určitého cieľa. Za rozhodujúci prvok v organizácii autor považuje cieľ a účel, ktorému sa podriaďujú všetci členovia a ktorý určuje výstavbu a spôsob ich súčinnosti.

Individualita členov ustupuje v organizácii do pozadia, dôležitý je cieľ a účel, ktorý sa má spoločne uskutočniť. Čím viac záleží členom na dosiahnutí spoločného cieľa, tým výraznejšie sú ovplyvňované vnútorné vzťahy, pravidlá hry v organizácii.

V závere autor konštatuje, že pravidlá hry organizácie obsahujú v rôznej miere prvky pravidiel hry spoločenstva a spoločnosti. Pri ich prelínaní dochádza niekedy ku konfliktom, ale bez vzájomného prepojenia nemôžu fungovať v žiadnej forme združovania. Dilema medzi povinnosťou a túžbou je často zdrojom rozporov. Autor varuje pred absolutizáciou ktorejkoľvek z foriem spoluzitia, každá z nich je teoreticky možná, ak neohrozuje štruktúrne prvky ostatných dvoch. Reálne však neexistuje a hlavne človek v nej nemôže žiť.

Na záver možno povedať, že práca J. Piepera *Základné formy sociálnych pravidiel hry* bude zaujímať široké spektrum odborníkov, ale v prvom rade študentov. Autor sám priznáva, že k rozhodnutiu napísať túto prácu ho viedol „sociálno-pedagogický impulz“.

Slávka Hadušovská
Spoločenskovedný ústav SAV
Karpatská 5
04 001 Košice
SR

KONEC ONTOLOGIE?

ŠMAJS, J., KROB. J.: Úvod do ontologie. Skriptum filozofickej fakulty MU, Brno 1994, II. vyd. s.

Pod týmto titulom by väčšina čtenáľů očakávala práci sumarizujúcu vývoj ontologické problematiky v dejinách filozofie, referujúcu, poprípade komparujúcu jednotlivce ontologické koncepty bytí od antiky po súčasnosť. I keď taková učebnice stále ešte na našom knižnom trhu chýba, kniha autorů J. Kroba a J. Šmajse si klade jiný cíl. Svým obsahem tvoří protipól soudobé tezi postmodernistů o konci ontologie. Otázkou tedy není, zda ontologie ano, či ne, nýbrž problém charakteru dnešní ontologie v epoše celoplanetární ekologické krize. Ta se stává jistým „bodem obratu“, praktickým důkazem, že dosavadní životní způsob a axiologická orientace člověka musí být přehodnocena, což je zásadním impulsem i k nové ontologické interpretaci jsoučna. V tomto směru došlo k velice šťastnému autorskému setkání, jehož výsledkem je ideově ucelený ontologický koncept, který nabízí i možná řešení zmíněné situace. Od tradičního pojetí ontologie, hledající a glorifikující stále a neměnné, se podstatně liší obratem k dynamice dění veškerého jsoučna. Jejím výrazem je mnohovrstevnatý proces evoluce, kterým se tradiční ontologie jako výchozím postulátem doposud nezabývala. Autoři zdůrazňují, že se nejedná o pokus vytvořit nějakou novou ontologii, která by byla jen další z variant intelektuálního „vrcho-